Štev. 197 Posamezna številka 20 stotink V Trstu, v sredo 29. septembra 1920 Posamezna številka 20 stotink Letnik XLV

Izhaja — izvzemši ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega [illegible] 20, I. [illegible] — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana [illegible] se sprejemajo, rokopisi se ne [illegible] — Izdajatelj in odgovorni [illegible] Stefan Godina — Lastnik konsorcij lista Edinosti. — Tisk tiskarne Edinost — Naročnina znaša na mesec L [illegible] pol leta L 32.— in celo leto L 60.—. — Telefon uredništva in uprave štev. 11-57.

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 *mm*). — Oglasi trgovcev in obrtnikov *mm* po 40 stot; osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov *mm* po L 2. — Mali oglasi po 20 stot. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

„Era Nuova" o spomenici izročeni ministrskemu predsedniku Giolittiju

»Samoodločba in ... krone!« Pod tem naslovom je tržaška »Era Nuova« priobčila svojim čitateljem prevod spomenice, ki jo je deputacija našega zasedenega ozemlja izročila ministrskemu predsedniku Giolittiju. (Glej »Edinost« od minole sobote, oziroma nedelje!)

Potem je prilil tržaški list svoje omake — v komentarju, ki mu že gornji naslov daje intonacijo, češ: pod vihrajočo zastavo velikih idealov so šli člani deputacije v Rim iskat — kronic, torej materijalnih koristi. Pravi namreč, da spomenica priča »o čudni duševnosti« slovenskega prebivalstva, ali, bolje rečeno: agitatorjem, ki vodijo doslej to prebivalstvo, in ki se sedaj boje, da jim vodstvo pade iz rok. Spomenica udarja začetkoma na boben pravice do samoodločbe, a prehaja kmalu k zvokom flavte o izmenjavi valute in odškodnin.«

Kako — ne moremo reči drugače — kretinsko! Tu pa res tržaški list ovaja svojo lastno več nego čudno duševnost! Člani deputacije da so šli v Rim v obrambo gospodarskih koristi svojega prebivalstva **edino zato, ker** se boje za svojo pozicijo v narodu?! Kako nizkotno je to podtikanje »Ere«! Mi ne vemo druge razlage zanje, nego, da je avtor »Erinega« članka imel pred očmi **uzorce iz svojega lastnega tabora!!** Pri vas, o gospoda, so morda odločilni taki motivi, pri nas pa ne! In ravno zato — verujte nam — se naši voditelji prav nič ne boje za svojo pozicijo v narodu. In ne bi se bali tudi v primeru, da bi bila ta njihova osebna pozicija modra res v nevarnosti; ker njim je izključno le do tega, da branijo koristi svojega naroda, ne meneč se za to, če bi morda pri tem tudi kdo od njih prišel pod kolesa! Taka je »duševnost« naših voditeljev! In ravno zato — nadaljna bodočnost pouči gospodo v nasprotnem taboru prav temeljito, da je temu res tako — uživajo zaupanje ogromne večine našega naroda na zasedenem ozemlju.

»Era« razpreda dalje svojo misel: »Polikastru (tu meni člane deputacije) gre za Wilsonovo načelo, za kmeta pa apel na blagajne italijanskega zaklada. Nobenega drugega priposznanja za Italijo: za gospoda Wilfana in Slavika je na tem ozemlju le ena sama pravica: da se plačajo škode, ki jih je napravila Avstrija — to tima je na srcu. — Nadalje meni, da je to velika drznost, da so naši šli k italijanski vladi agitirat — proti Italiji. In pri tem da si niso niti nadeli obleke jagnjeta. — Ne, menimo, da je trditev tako neumna in da pomenja tak nezmisel, tako gorostasnost, da ima že na četu pečat absolutne neverjetnosti, da ni treba zato niti besede v nje označbo in zavrnitev

Drugače je z najdrznejšo pozitivno lažjo, češ, da so isti agitatorji, pred dvemi leti **hujskali ljudstvo, naj ne zamenja svojega avstroogrskega papirnatega denarja!** Prijeli smo se za glavo v zgražanju na tolikšni drznosti. Kajti, ne le, da to ni res, kar trdi »Era«, marveč je resnica ravno nasprotno. Dan za dnem smo pozivali ljudstvo, naj zamenja! Posebno pa n. pr. z pozivom v številki od 16 aprila 1919. Tam stoji dobesedno črno na belem:

»Ker so se v tej stvari pojavili med našim ljudstvom, zlasti na deželi, razni dvomi, smo smatrali za svojo dolžnost, da se obrnemo do raznih naših ljudi, ki so po svojem izkustvu in poklicu v položaju dati zanesljiva navodila. Vsi ti gospodje, katerih imena jamčijo za utemeljenost njihovega mnenja, se strinjajo v tem, **da je v sedanjih razmerah vsekakor edino primerno, da naše ljudstvo v zasedenem ozemlju zamenja ves svoj avstroogrski denar.«**

In tu ugotavljamo pomembno dejstvo, da sta bila — poleg drugih strokovnjakov — na tem pozivu **podpisana tudi ista dr. Wilfan in dr. Slavik**, ki sta bila sedaj člana deputacije. Ali se »Era« nič ne sramuje take laži? Laži — pravimo — zavestne laži, ko vendar vemo, kako z jastrebovim očesom zasledujejo vsak gib in vsak pojav na naši strani.

V tem smislu smo dajali mi tudi ustmena navodila procesijam ljudi, ki so prihajali k nam iz mesta in z dežele. Tako smo na naši strani »hujskali« proti zamenjavi! »Era« pa trdi, da smo res hujskali. Spričo takega nespoštovanja do resnice nam sili v pero beseda o moralični izprijenosti.

Končno se »Era« huduje na tem, da spomenica zahteva tudi zamenjavo (po 60 od sto) bančnih depozitov, ki so last Slovencev in Hrvatov Julijske Benečije, nahajajočih se »onkraj premirne črte«. »Era ne razume, kaj da ima Italija opraviti s temi depoziti?! Taka zahteva da je — pravi — tako gorostasna, da je treba misliti, da so zahtevalci pravice samoodločbe hoteli norce brititi iz njegove ekscelence, »načelnika zasedenega ozemlja«.

»Era« ne razume, pač pa razume vsak normalno misleč in dostojen človek, da gre tu za koristi prebivalcev tistega ozemlja, ki ga Italija reklamira zase in ga hoče anektirati, vsled česar je menda le njena prokleta dolžnost, da jih varuje pred škodo in da ščiti njihove koristi. Mari pa bi tržaški list hotel Jugoslovenom na tem ozemlju priznavati edino le pravico do — plačevanja davkov?! Seveda bi bilo to v skladu s čudno duševnostjo onih pri »Eri«; ne more pa nas odvrniti od zahteve, naj vlada tudi našemu ljudstvu daje, kar mu gre! In to moremo zahtevati s tem večjo pravico, ker je vlada sama ne le priznala to zamenjavo, ampak je tudi že faktično izplačala za milijone vrednosti. Zahtevamo torej te, da vlada na izvrševanju svojega lastnega sklepa ne ostane na pol pota.

Sicer pa bodi »Era Nuova« uverjena, da nam je zelo ustregla s tem, da je priobčila svojemu občinstvu našo spomenico in mu podala s tem nekaj povsem pristnega. Samo komentar naj bi bila opustila, kajti ta ovaja, da ji je spomenica sapo zaprla. S tem pa, da očita spomenici, da zahteva razne stvari, — da se namreč poteguje za politike, za kmete, za interesirance na zamenjavi, sploh za vse — priznava, da so se nam godile krivice na vseh poljih. Argumenti njeni so šepavi, njihova podlaga izmišljena. Konstatiramo pa z zadoščenjem, **da si ne upa obregniti ob zatrdilo v spomenici, da nismo dali mi nobenega povoda za izgrede in da so vse nasprotne obdolžitve iz trte izvite in obrekovalne!**

Slednjič ugotavljamo z zadoščenjem dejstvo (ne posebno častno za gospodo pri »Eri«), da je namreč italijanščina v originalu naše spomenice nerazmerno boljša, nego v njihovem prevodu po »Edinosti«.

Vojna proti Rusiji

Rusko vojno poročilo

CURIH, 27. Neka radiobrzojavka iz Moskve razpošilja sledeče poročilo: Zasedli smo vasi zapadno in južno od Grodna in vzhodno od Kamenca Podolskega. Na krimski fronti smo zasedli postajo Slavgorod južno od Sinelkova. Beležijo se hude bitke zapadno od Marinpola.

Poljsko vojno poročilo

CURIH, 26. Iz Varšave poročajo z dne 25. t. m.: Poljskim oddelkom se je posrečilo prekoračiti Njemen med Druskeniki in Grodnom. Poljaki so zasedli Induro. Močan boljševiški protinapad je prisilil Poljake, da so se morali umekniti iz Volkoviska. V tem odseku se vršijo nove borbe. Na južni fronti so zasedli Poljaki Lešnov ob reki Kosni. Ravno se razvijajo operacije ukrajinskih čet v svrho zasedbe Proskurova. Na ostalih delih fronte je položaj neizpremenjen.

VARŠAVA, 27. Neko uradno poročilo pravi: Za nas povoljne borbe se nadaljujejo severno od Pripeta. Sovražnik se umiče in včasih se zoperstavlja. Približujemo se reki Szozard. Na severu smo prekoračili Njemen ter smo včeraj zajeli 1300 vojakov in 8 topov. Konjica, ki operira sovražniku za hrbtom, ga je dotekla severno od Lide. Litovska artilerija obstreljuje prednje straže pri Suwalki.

CURIH, 27. Iz Varšave poročajo z dne 26. t. m.: Potrjuje se, da so Poljaki zavzeli Grodno danes predpoldne. Severno od Grodna so dosegle poljske čete, ki so prekoračile Njemen, železniško črto Grodno - Válna. Južno od Grodna sledi poljska črta Njemen do Lunna. Boljševiki se še upirajo v sredini mesta Wolkowisk. Južno od tega mesta so Poljaki zasedli Ružani in Kartuskaja Bereza. Ena divizija poljske kavalerije je prekoračila Njemen ter je prodrla do Raduna (severozapadno od Lide) z namenom, da bi dosegla in presekla železnico Lida - Wilna.

Litvinsko-poljski spor

LONDON, 27. Litovski zastopnik je pisal glavnemu tajniku Zveze narodov pismo, v katerem zahteva posredovanje zveze narodov v poljsko - litovskem sporu. Po zatrdilu poljskega zastopnika bi bila Litva pripravljena prepustiti popolnoma to vprašanje Zvezi narodov.

PARIZ, 27. Bourgeois je poslal v imenu Zveze narodov poljski vladi brzojavko z dne 24. t. m., v kateri izraža svoje zadovoljstvo, ker je Poljska sprejela predlog Zveze narodov za rešitev poljsko - litovskega spora. Dostavil je, da je bilo ukrenjeno vse potrebno, da začne delovati komisija za začrtanje mej čimprej. Dne 25. t. m. je poslal Bourgeois drugo brzojavko, v kateri pravi, da ga je poljski ultimatum Litvi presenetil. Dodal je, da se v priporočilu Zveze narodov predvideva izpraznitev Suwalki s strani Litovcev. Bourgeois je izjavil, da je Zveza narodov zahtevala od Litve, naj da nemudoma izprazniti litovsko ozemlje s strani boljševikov in je prosila Poljsko, naj da Litvi zadosten čas, da bo mogla to izvršiti. Bourgeois je poslal slično brzojavko tudi litovski vladi.

VARŠAVA, 28. Litovska vlada je zahtevala, naj se poljske čete umaknejo takoj za črto, ki je bila zarisana 8. decembra 1919. Poljski minister za zunanje zadeve je odgovoril predlagajoč nova pogajanja, ki naj bi se vršila v Suwalki

CURIH, 28. Medtem ko se delajo priprave za sestanek komisije, ki naj reši litvinsko - poljski spor, je litvinska misija v Švici naslovila na zvezno vlado noto, ki ovaja nove spore s Poljsko zaradi ravnanja poljskih čet na litvinskem ozemlju. »Dne 12. septembra — pravi nota — je litvinska vojska zopet zavzela mesto Seiny, ki je bilo par dni zasedeno po poljskih četah. Preiskovalna komisija je ugotovila: 8. septembra ob 17. so čete 1. in 2. poljske divizije vdrle v mesto Seiny. Nekoliko poljskih vojakov je vrdlo v sinagogo tekom izvrševanja obredov. Vojaki so zlostavljali in pretepavali rabina in vernike in jim vzeli obleko in čevlje. Izgredi so trajali štiri dni, tekom katerih je bilo oplenjenih 250 zasebnih hiš in 25 prodajalen. Škoda se ceni na 2 milijona mark. Dvaindvajset žensk je bilo posiljenih. Mesti Seiny, Punskah in druga so poslala odposlance k litvinski vladi s prošnjo, naj se ne prepuste kaki novi poljski zasedbi. Litvinska vlada protestira pred kulturnim svetom proti tem okrutnim in brutalnim činom, ki so jih zakrivile poljske zasedbene čete proti mirnemu litvinskemu prebivalstvu. Taka dejanja in poljski napad na litvinsko republiko delajo vzpostavitev miru, ki ga svet tako potrebuje, v tem delu Evrope zelo težavno.«

Verjetno je na vsak način, da so se poljske čete zares obnašale, kakor pravi nota, toda to nikakor ne dokazuje, da se niso morda tudi litvinske in ruske čete obnašale ravnotako. Ni naš namen, da bi zagovarjali Poljsko, katere sedanja protiruska vojna nima naše simpatije, kakor smo že opetovano poudarjali, pač pa bi morali odločno protestirati proti eventualnemu obsojanju samo poljske vojske, kajti posamezne vojske so si v vojni podobne kakor jajce jajcu.

Otvoritev poljske narodne skupščine

Izjave ministrskega predsednika Witosa

VARŠAVA, 25. Po dokončanih počitnicah se je zopet začelo zasedanje državnega zbora. Po govoru državnega poglavarja Pilsudskega je prijel besedo ministrski predsednik Witos, ki je veličal veliki čudež pri reki Visli, kateri je ne samo rešil Poljsko temveč je tudi razjasnil politično ozračje vse Evrope in obenem razpršil bajko o poljski šibkosti. Ministrski predsednik je nato izjavil, da si želi Poljska miru ter da je to že dokazala z nepobitnimi dejstvi. Zares ni Poljska postavila nobenega takšnega pogoja, ki bi mogel spraviti v nevarnost mir. Ako so boljševiki navdahnjeni z enako dobro voljo in enako željo po miru, pridejo pogajanja v Rigi kmalu do zaključka. Poljska vlada in narod želita odkritosrčno in pošteno mir, ki se naslanjaj na pravičnost. Od Mosve je odvisno, ali bomo imeli takšen mir. Predsednik je zatem obžaloval, da so se Litovci pridružili boljševikom v kritičnem momentu za Poljsko in so prekršili nevtralnost pustivši skozi svoje ozemlje boljševiške čete, municijo in orožje, ki je prihajalo iz Prusije ter da so nazadnje tudi napadli poljsko zemljo. Vsi mogoči napori so bili napravljeni, da bi se spor mirno rešil, toda ti napori so bili zaman in Poljska se ne more dolžiti radi njihove neuspešnosti. Ministrski predsednik je naglasil, da se je hrabra ukrajinska vojska borila ob strani poljske vojske proti boljševikom. Ko so bile boljševiške čete vržene na ono stran Zbruča, so se začele ukrajinske čete biti na lastnem ozemlju. Ministrski predsednik Witos je govoril še o drugih vprašanjih zunanje politike, ki se tičejo Poljske. Govoreč o notranji politiki je zaključil naglašajoč velik poljski patrijotizem ob času vdora.

Vrangelova ofenziva

CARIGRAD, 26. Poročilo Vrangelove vlade pravi, da so njene čete napadle v okraju dnjeprskih vodopadov ter odrezale umikanje nekaterim boljševiškim enotam, ki so se morale predati. Vrangelova konjica je prekoračila Dnjeper in operira proti severo - zapadu. Čete generala Mahna so zasedle tri druga mesta v poltavski in ekaterinoslavski guberniji.

Boljševiške operacije v Perziji

LONDON, 27. »Daily Mail« ima iz Teherana vest, da so perzijske vladne čete zopet zavzele Reicht dne 22. t. m. ter da so odbile boljševike pri Kuzeli.

Italija za spravo med Mustafo Kemalom in carigrajsko vlado

LONDON, 28. Italijanski ministrski predsednik Giolitti je bil predložil v Aix les Bainsu naj bi se poizkušal Mustafa Kemal pomiriti s carigrajsko vlado, da se tako naredi konec anarhičnemu stanju, v katerem se nahaja sedaj Anatolija. »Daily Telegraph« javlja, da je italijanska vlada te dni posredovala pri drugih članih vrhovnega sveta, naj bi se poslala v Anatolijo posebna komisija, katero naj bi podpiral zavezniški poverjenik v Carigradu. List smatra, da bo zelo težko skloniti Mustafo Kemala na spravo.

Millerand bo vodil osebno politiko svoje vlade

LONDON, 26. »Daily Telegraph« pravi, da se mora zaključiti po prvem koraku novega predsednika, da misli voditi politiko svoje vlade, kar je tudi odkritosrčno izjavil. Anglija bo zasledovala z največjim zanimanjem ta ustavni poizkus. Politika Francije — pravi Daily Telegraph — smo lahko gotovi, da se ne bo mnogo izpremenila, dokler bo Millerand imel v rokah zunanjo politiko.

Dunajski listi o novem predsedniku francoske republike

DUNAJ, 26. Večina dunajskih listov, med njimi tudi »Neue Freie Presse«, niso nikakor presenečeni radi Millerandove izvolitve za predsednika republike, katerega smatrajo za nosilca francoske politike, kakršno se je pokazala v S. Remu in v Spa. Ne upa se vsled tega, da bi Francija izpremenila svojo politiko, ki gre za tem, da se versajleska pogodba celotno izvrši.

Proces proti grškemu princu Andreju

ATENE, 27. Po napadu na Venizelosa so francoske oblasti takoj uvedle redno kazensko preiskavo proti dvema častnikoma, ki sta izvršila napad, a grške oblasti so s svoje strani uvedle preiskavo, da izsledijo osebo, ki je organizirala napad. Preiskovalni sodnik smatra, da ima dovolj dokazov, da je bil atentat organiziran v Saint Moritzu na sestanku, ki se je vršil pod predsedništvom princa Andreja, brata Konstantina XII. Tega sestanka so se udeležili bivši minister vnanjih stvari Strat, prvi poljski adjutant kralja Konstantina, dvorni maršal Theotoki in grška poslanca Cartalis in Petralias. Proti vsem tem osebam se bo začela kazenska preiskava zaradi veleizdaje.

Princ Andrej se nahaja sedaj v Rimu in zanika — kakor javljajo — vsako udeležbo pri omenjenem sestnku v Saint Moritzu kakor tudi vsako udeležbo pri kakem drugem komplotu proti Venizelovem življenju.

Madžarske intrige proti sosednim državam in za povrnitev Habsburžanov

DUNAJ, 28. »Arbeiter Zeitung« vodi dalje z vso odločnostjo kampanjo proti Madžarski in utemeljuje svoja razkritja z dokazi oziroma najdenimi tajnimi spisi. Da ima pri tej madžarski propagandi tudi Francija svoje prste, je dunajski list ugotovil in dokazal že pred nekoliko dnevi in navaja za to svojo trditev sedaj nove dokaze. Mnogo višjih francoskih častnikov in vojaških funkcijonarjev v češkoslovaškem vojnem ministrstvu, kakor tudi v slovaškem avtonomnem ministrstvu je osebno kompromitiranih. Madžarske agitatorje na Slovaškem podpira baje francosko poveljništvo. Propaganda se vrši pod krinko komunizma. Mnogo čeških komunističnih voditeljev, med njimi tudi Smeral, je obtoženih vzdrževanja stikov z grofom Karolyjem in z agitacijsko centralo v Budimpešti in na Dunaju, Kar se tiče francoskega sodelovanja pri madžarskih intrigah, se govori, da je bil francoski general Mittelhouser, vrhovni poveljnik na Slovaškem, odpoklican ravno zaradi tega.

Da ima madžarska propaganda namen pripraviti tla za povrnitev Habsburžanov na madžarski prestol, potrja tudi »Berliner Tagblatt«, ki opisuje z vsemi podrobnostmi pogajanja med madžarsko narodno stranko in bivšim cesarjem Karlom. Karel je izjavil, da je pripravljen sprejeti madžarski prestol, če ta njegov sklep odobrijo Francija, Poljska in Romunska. V Franciji podpira Habsburžane princ Siksto Parmski. Velike simpatije za Karla ima baje tudi — papež, ki vzdržuje ž njim redne stike potom grofa Hye, bivšega legacijskega tajnika na Dunaju.

Kovinski delavci zapuščajo zasedene tvornice

MILAN, 27. Po glasovanju v posameznih tvornicah o Buozzijevi rezoluciji glede zapustitve zasedenih tvornic, ki je izpadlo povoljno za rezolucijo, so se začele tvornice izpraznjevati. Notranje komisije so poskrbele za odstranitev rdečih zastav s tvornic in za izročitev materijala tozadevnim inženirjem in tehniškim voditeljem. Obrambne stavbe so se podrle in delavci so priredili v mnogih tvornicah razne igre in bankete. Po nekaterih tvornicah je prišlo do manjših izgredov, toda v splošnem se vrši zapuščanje tvornic s strani delavcev v redu.

Edino v Turinu, rdeči metropoli italijanskega delavstva, ne gre stvar tako lahko. Sicer se upa, da se bo tudi tam dosegel sporazum med delavskimi in industrijalskimi zahtevami, toda vendar bo trajalo še nekoliko časa, preden bodo izpraznjene vse tvornice.

Shod časnikarske zveze v Firenze

Prihodnji shod bo v Trstu

FIRENZE, 27. Shod časnikarske zveze je imel danes svojo zadnjo sejo, na katerem se je razpravljalo v glavnem o zvezi s tiskarji, toda ni bila sprejeta nikaka rezolucija o tej stvari. Shod je bil zaključen s klici Trstu, ki je bil določen za sedež prihodnjega sestanka. Zborovalci so živahno klicali in se zahvaljevali komisarju mesta Firenze zaradi gostoljubnosti, ki jim je bila izkazana. Komisar je ponudil zborovalcem južino v Grand Hotelu. Ob 21 je bilo v čast zborovalcem sprejemanje v prostorih društva Leonardo da Vinci.

Nemški finančni položaj

BEROLIN, 27. Na seji državnega kabineta je podal državni finančni minister dr. Wirth razne podatke o finančnem položaju. Izredni proračun navaja primankljaj 37.7 milijard. Primankljaji pri železnicah in pri pošti pri tem niso vračunani. Celokupni dolg s fundiranim dolgom vred znaša 242.7 milijard mark.

Japonci izpražnjujejo Vzhodno Sibirijo

TOKIO, 26. Japonska vojska je izpraznila celo dolino reke Usuri in tudi mesto Habarovsk. Proti zimi izprazni tudi Nikolajevsk. To ozemlje bi se imelo povrniti pod oblast vladivostoške vlade.

Nizozemska ne zaupa Zvezi narodov. — Otvoritev parlamenta

HAAG, 21. (Zakasnelo.) Danes je bilo otvorjeno zasedanje nizozemskega državnega zbora. V prestolnem govoru je napovedala kraljica Wilhelmina zvišanje davkov, izpremembo ustave, zboljšanje poljedelskega šolstva in izkoriščanja petrolejskih vrelcev. Kraljica je dostavila, da bo treba povzdigniti državno brambo radi nezadostnega razvoja Zveze narodov in nadaljnega trajanja vojnega stanja.

Odstop belgijskega vojnega ministra

BRUSELJ, 27. Vojni minister Janson je končno podal svojo ostavko.

Povodnji v Švici

BERN, 26. (Zakasnelo.) Položaj je vznemirljiv v Vallese in ob Ticinu vsled povodnji. Škoda je zelo velika. Električna gonilna moč na Simplonu se je ustavila.

Razne vesti iz Jugoslavije

Odmevi regentovega prihoda v Sarajevo. »Jugoslovenski List« v Sarajevem je napisal ob prihodu regenta nekaj lepih besed: Prvikrat se zgodi danes, da vladar naše krvi prihaja v Sarajevo, odkoder se najbolje vidi Jadransko morje. Klici naših dedov skozi skoraj štiri veke so uslišani, njihove želje so izpolnjene. To, kar so oni pričakovali, za kar so se borili, to imamo mi. Ali to ni vse. Njim v suženjstvu je bilo vse, da dobe svobodo, nam v svobodi je dolžnost, da bo naša bodočnost ogromna na Balkanu in med narodi Evrope, kulturnimi in naprednimi. Regent Aleksander je vedno nastopal kot apostol narodnega edinstva. Naj bi bil današnji dan pričetek nove ere našega preobraženja v vstajenju bratske sloge in ljubezni. Naj bi danes krenili na ono pot, ki jo nam neprestano kaže regent in ki nas vodi vse v hram pristoja. Sarajevo poje in kliče ... Po narodnem edinstvu pričenja narodno preobraženje. Ljubimo se, bratje! Pred regenta, sina kralja Petra, se stopa samo z žarom bratske ljubezni in s slogo med brati!

Arnavti se pogajajo z jugoslovensko vlado. »Tribuna« poroča iz Skoplja: Arnavti so dobili dobro lekcijo in so tudi to pot mogli uvideti, da jim vsako njihovo neprijateljstvo napram naši državi napravlja veliko škodo. Storili so korake, ki jih bodo privedli do rešitve. Razdeljeni na mnogo plemen z raznimi interesi in tradicijami, so se pokorili skupni vladi, ki je poslala svoje zastopnike z pravilnim pooblastilom za pogajanja z našo vlado. Rovarjenje italijanskih agentov ni tako močno, da bi moglo speljati Arnavte s pravega pota. Naša vojska je opravila svoje delo, sedaj pa je treba, da pokažejo svojo sposobnost naši diplomati.

Plebiscitni komisiji. V velikih mestih se najdejo revčki-siromaki, ki živijo visoko v podstrešjih, ki ne zajtrkujejo, obedujejo nekaj juhe s krompirjem in fižolom in ki zaspijo zvečer od samega gladu in samo zato, da morejo v najnovejši modi in v cilindru na promenado, v bar, v gledišče in klube.

Evo simbola današnje avstrijske republike, ki životari od same razprodaje in konkurza in ki bazira svojo eksistenco na potrebi po miru, ki jo imajo ententne države pred njeno beraško vsiljivostjo. V nemško-avstrijskem časopisju dežuje črnih vesti. Pokrajina za pokrajino mora tik za žetvijo znižati kvote življenskih potrebščin, njih kakovost se slabša. Uradništvo grozi, ker se podražujejo tekstilno blago, usnje in industrijalni izdelki itd. itd.

Na koroškem plebiscitnm ozemlju, in tu zopet skoraj izključno v coni A, pa opazujemo, da so propagandna skladišča napolnjena z vsem najboljšim, ki se razprodaja v svrho kupovanja plebiscitnih glasov za smešno nizko ceno, ali pa se razdeljuje v istem namenu zastonj.

Ampak to je interna stvar avstrijske republike in do njenega zapravljanja nam prav nič ni. Mi nismo dolžni po varuško svariti pred definitivnim konkurzom.

Ni nam pa vseeno, ako se to od države pristradano blago porablja za kupovanje glasov v največjem stilu.

Tudi plebiscitni komisiji to ne more biti vseeno, ako hoče, da še kdo verjame v njeno nepristranost. **Povemo odkrito, da mi v njeno nepristranost že dolgo ne, moremo več verjeti.** Komisiji je n. pr. dobro znano, da je kupil Schumy zopet za 3 milijone tekstilnega blaga v svrho kupovanja plebiscitnih glasov. Ona tudi dobro ve, da rapidno stopajo cene usnju, ker se podkupljajo vse zaloge v zgoraj omenjene svrhe. Slučaj Knock v Celovcu ji je n. pr. čisto gotovo znan. Plebiscitna komisija dobro ve, za kako drage cene mora uvažati Avstrija češki sladkor in da ga ni dobiti niti v prvovrstnih hotelih in kavarnah, ker gre ves v propagandne namene na plebiscitnem ozemlju.

Pa nočem nadaljevati z vsemi litanijami plebiscitni komisiji znanih stvari.

Taista plebiscitna komisija, kateri je navedeno znano, je izdala določila proti takemu kupovanju glasov. In če bi jih že ne bila izdala demokratična zavest zapadnoevropske civilizacije bi jo imela čuvati že pred sumnjo, da dopušča praktike, ki jih pod strogimi kaznimi pripovedujejo brezizjemno vsi moderni volilni zakoni. In v koliko večji meri mora to načelo veljati za plebiscit, čigar izid se ne more popraviti vsako tretje, četrto leto, kakor pri kakšnih volitvah.

So gotove meje v potrpežljivosti našega naroda, kaj nam preostane v poslednji inštanci proti pristranosti in pritisku, ki že prav nič ne zaostaja za nemškim. V kritičnem trenutku najde ljudski instinkt vedno pripravna sredstva samoobrane. **Krivdo kajpak bo nosila plebiscitna komisija, ki je spoznala pravico samo na lepakih. Lepa ideja narodove somoodločbe pa bo s tem diskreditirana po vsem kulturnem svetu in to ravno po krivdi njih, ki so jo svojčas najbolj priporočali za poravnanje narodnostnih sporov.** »Slovenec«.

Pritožba jugoslovenskih mornarjev zaradi razdelitve bivše avstrijske tonaže. Zveza jugoslovenskih mornarjev v Bakru je poslala ministrskemu predsedniku dr. Vesniću in ministru za zunanje stvari dr. Trumbiću vlogo, v kateri se pritožuje radi razdelitve neprijateljske tonaže. Tako n. pr. velika parobrodna družba »Adria« ni dodeljena naši državi, vsled česar ni ogrožen le obstanek več tisoč družin mornarjev, temveč tudi naš uvoz in izvoz po morju.

Spopad s komitaško četo. Dne 14. t. m. je imel naš orožniški izvidni oddelek pri Udovem spopad z veliko komitaško četo vojvode Ička Dimitrova, ki je pred kratkim pobegnil iz Gornje Džumaje. V boju je padel sam vojvoda Iško. Padla sta tudi njegova dva četnika. Na naši strani sta bila ranjena dva orožnika. Ičko Dimitrov je že 15 let uganjal razbojništvo in plenil v okolici Genice, Vardarja in Gjevgjelija ter so grške oblasti razpisale na njegovo glavo nagrado 10.000 drahem. Bil je član vrhovnega revolucijonarnega odbora razbojniške družbe Protogorova Aleksandrova, ki je za časa bolgarske okupacije plenila po Macedoniji.

Sladkor državni monopol v Jugoslaviji. Finančni odsek je sprejel predlog finančnega ministra o novem davku na sladkor. Država bo sladkor prevzela v monopol in vsled tega tudi prodajo sladkorja v vsej državi, kakor je izvedla prodajo tobaka. Potreba sladkorja znaša na leto 8000 vagonov, v Jugoslaviji pa se ga pridela 5000 vagonov v 14 tvornicah. Država bo od teh tvornic kupila sladkor po 7 dinarjev za kilogram, ostanek pa bo kupila v inozemstvu. Ta sladkor se bo v monopolu prodajal po 11 dinarjev. Nihče ne bo smel sladkorja prodajati dražje, prodajalci pa bodo obvezani, da bodo imeli sladkor vedno v zalogi. Na ta način bo prebivalstvo imelo sladkor ceneje, kakor dosedaj, država pa bo imela od tega 160 milijonov dinarjev dobička.

Domače vesti

Otvoritev slovanskih šol v »Julijski Benečiji«. Pod tem naslovom piše včerajšnji »Piccolo«: Dne 1. oktobra se prične redni pouk v slovanskih šolah Julijske Benečije. Iz vzrokov tehnično naravi se uvede v tem letu nepretrgan urnik. Število vpisanih v tečajih šolskega leta 1921 je približno istolanskega leta ob čegar zaključku je bilo 6470 učencev. V tej številki so všteti tudi učenci zasebne šole v ulici Giuliani in srbske šole v ulici Vincenzo Bellini. Proučuje se načrt za preobrazbo zasebne šole v ulici Giuliani v občinsko ali pa morda državno šolo. Slično se utegne postopati s sedmerico otroških vrtcev, ki doslej niso bili javni. Zdi se tudi, da se realka v Idriji premesti v Ajdovščino, ali ta kraj ne bi posebno odgovarjal namenu. V tem pogledu se naglaša, da je radi pomanjkanja srednjih šol s slovanskim učnim je-

zlkom mnogo učencev, kakih 450 v tem letu, odšlo v Jugoslavijo v svrho nadaljevanja svojih študij in odšlo je tjakaj nad 500 mladeničev, posebno vpisancev na učiteljiščih, ker edino učilišče te vrste je ono v Tolminu, ki pa, kakor se zagotovlja, ni popolno, da ne odgovarja vsem zahtevam. Zato proučujejo sedaj na gen. civ. komisarijatu načrt reforme take šole in ustanove druge srednje šole na način, da se bo velik del učencev, ki se sedaj izseljujejo, poučeval v Julijski Benečiji po sistemih, programih in od učiteljev, potrjenih od naših oblasti. — Tako »Piccolo«. Za danes brez pripombe.

Nekaj, kar kriči. Naval pri tukajšnjem delegatu države SHS radi vizuma za potovanje v Jugoslavijo je tolik, da ga osobje res ne more zmagovati z zaželjeno ročnostjo, da se oglašajo pritožbe od vseh strani, ker morajo stranke čakati po par dni, kar dela ljudem na deželi, ki trpe veliko škodo na izgubi časa in na stroških denarja. Tu pa treba povdariti, da bi bila huda zmota, če bi mislili, da so ti potovalci le Jugosloveni, ki žele preko premirne črte. O ne, ne, veliko, menda večina so ljudje nenaše narodnosti. Kaj pomenja to? Da so za prebivalstvo vsega ozemlja, posebej še Trsta, **spojeni veliki interesi s stiki z zaledjem onkraj premirne črte!** In to celo sedaj, ko je gospodarsko in posebno še trgovsko snovanje Trsta stisnjeno v zelo tesne meje. Kako bi bilo še le, če bi bilo to snovanje v polnem razvoju. Ali, bolje rečeno: ko nastane normalno stanje, ko bodo rešena sedaj sporna vprašanja, **bo Trst šele prav občutil, kako neizogibno potrebni so gospodarski stiki z vsemi jugoslovenskimi pokrajinami tja na Balkan, in to v svrho prijateljskih, političnih** odnošajev s sosednjo državo SHS! Da, da, sedanji naval pri delegatu države SHS v Trstu daje pouka in kriči izlasti trgovskemu svetu, da gospodarsko življenje ima svoje večne neizpremenljive zakone, ki ne morejo odpraviti tudi najhujši politični ekscesi, ki jih vrhu tega običajno uprizarjajo razgreti ljudje, ki nimajo prav nikakega smisla za realnosti življenja, ki nimajo pri takih gonjah nič izgubiti. Ali se hoče prebivalstvo Trsta in posebno njega trgovski svet še nadalje dajati zavajati od takih desperatnih elementov in izzivati možnosti, ki bi mogle donesti našemu mestu neizmerne in nepopravljive škode za vso bodočnost? Poslušajte in uvažujte pouk, ki — kriči!

1500letnica sv. Hieronima. Jutri, dne 30. sept. 1920 bo zraznik 1500letnice smrti enega največjih učenjakov in dobrotnikov človeštva sploh. Dne 30. septembra 420. leta je izdihnil svojo veliko dušo naš Dalmatinec sv. Hieronim. Rodil se je med letoma 340—350. Krščen je bil in izobraževal se je v Rimu. Spisal je mnogo cerkvenih učenih del. Naša jugoslovenska zemlja je dala v tem možu enega temeljev krščanske civilizacije in svetovne kulture.

Socijalistični deželni kongres. Te dni se je vršil deželni kongres socijalistične stranke. V nedeljo je bil kongres zaključen. Razpravljalo se je največ o organizaciji tiska. Passigli, ravnatelj »Lavoratora« je obširno poročal o razvoju lista, katerega nadaljnje vodstvo mora opustiti, ker ne čuti v sebi toliko moči, da bi mogel sedaj, ko gre za izčistitev stranke, prevzeti to delo. Tudi Regent, ravnatelj »Dela,« je po poročilu o razvoju lista predložil svojo demisijo. Tuntar je nato kritiziral pisanje »Lavoratora« ob priliki požiga »Narodnega doma,« obžalujoč, da se ni bolj jasno in bolj pogumno izrazilo mnenje lista. Tuntar je tudi povdarjal, da se ob priliki zadnje stavke ni dovolj naglašalo internacijonalno stališče: »Zdi se — je rekel — da je oni, ki razpravlja o narodnih vprašanjih vedno v skrbeh, da ne kaže dovolj svojega italijanstva.« Po dolgi razpravi se je končno vendar odobrilo splošno stališče »Lavoratora« in »Dela«. Sklenilo se je, poveriti novemu izvrševalnemu odboru skrb tudi za izdanje enega hrvatskega socijalističnega tednika. Novi izvrševalni odbor je bil tako-le sestavljen: Tuntar, Visnicher, Oliva, Malatesta, Juraga, Furlan, Poduje, Glanz, Inwinkl, Tuma, Tonet in Štolfa. Za ravnatelja »Dela« je bil zopet izvoljen Regent, a ravnateljstvo »Lavoratora« je prevzel do izvolitve novega ravnatelja Passigli, ki je obljubil, da bo tudi pozneje rad sprejel polemiko in razpravljanje o tukajšnjih deželnih vprašanjih. Sklenilo se je nato izdati proglas na ves tukajšnji proletarijat, naj pomaga puljskim sodrugom, katerim so fašisti zažgali njihov dom. Sprejela se je resolucija, v kateri se obžaluje sklep tržaškega odseka glede Puecherjevega slučaja, ki se bo predložil vodstvu stranke za nadaljnje končnoveljavne ukrepe. Po razpravi o mučnem položaju reških sodrugov, katerim se je poslal brzojavni pozdrav, je bil kongres zaključen.

Visokošolcem, ki nameravajo v Ljubljano. Po poročilu tov. V. se začnejo vpisovanja na kr. univerzi v Ljubljani 1. oktobra in trajajo do 15. okt. Tudi V. sem. tehnike se odpre, razen strojnega oddelka. — Tovarišem, ki žele pristopiti k akad. univerzi so v Ljubljani na razpolago formularji. Mensa začne delovati od 1. okt. dalje. 50 mest je brezplačnih, 150 polovičnih, 150 polnih. — Akademski dom je na gradu, in sicer je prostora za 80 dijakov. Najemnina 30 K mesečno brezizjemno. Učilnica ločena od spalnice. Kedaj začnejo predavanja na različnih fakultetah ni še znano, ker ni iz Ljubljane tozadevnih sporočil.

Selitveni vlak odide iz Trsta prihodnji ponedeljek, 4. oktobra zvečer izpred državnega kolodvora Sv. Andreja. Družine izven Trsta, ki se odpeljejo s tem vlakom, morajo povprašati že dan poprej pri postajenačelniku odhodne postaje, da dobe nakazani vagon in da dospejo ž njim pravočasno do skupnega vlaka. Za vsak vagon treba prevozni list (lettera di porto), kakor za vsako drugo pošiljatev čez mejo. Na njem je navesti postajo v Jugoslaviji, kamor se potuje. Za tržaške izseljence preskrbi prevoznice selitveni urad, ul. Torre bianca 39.

»Glasbena Matica«. Skladbe, ki so namenjene za nateča), (glej »Edinost« od 13. jul.) naj se pošljejo do 15. okt. t. l. na naslov: »Glasbena Matica« via Fabio Filzi št. 10., Trst.

Beli sladkor po 13 lir se razdeljuje pri Tržaški kmetijski družbi. Kdor ga hoče, naj takoj plača, da ne bo prekasno.

Popravljamo. Treti odstavek, včeraj objavljene spomenice, ima pravilno se glasiti: »Ta cilj je bil dosežen z izdatno in primerno gospodarsko organizacijo, ki je temeljila na načelu **samopomoči** (in ne »samoodločbe).

Uradne vesti

Prošnje za državne štipendije. Generalni civilni komisarijat javlja, da morajo visokošolci, ki želijo dobiti štipendije, ustanovljene od ministrstva za osvobojene kraje, predložiti tozadevne prošnje **izravno** na civilnih komisarijatih tistih okrajev, kjer so pristojni. Za morebitna pojasnila naj se prosilci obrnejo do svojih civilnih komsarijev.

Iz tržaškega življenja

Še v zaporu je kradel. Zidar Franc Chiecci, 25 let star, se nahaja že en mesec v zaporih v ulici Coroneo in čaka sodbe. Zaprt je radi tatvine. Pred 14 dnevi pa je obolel in šel v jetniško bolnico. Imel je skoraj čisto novo obleko. V bolnici je pa videl prijatelja, kateremu je prodal svojo obleko. Prijatelj je mislil, da je zelo ceno prišel do skoraj nove obleke, kajti dal mu je le neznatno svoto za njo. Par dni po tej kupčiji pa izgine obleka novemu gospodarju, neznano kam. Povsod so jo iskali, toda vse je bilo zastonj. Obleka je izginila in ni je bilo več. Včeraj popoldne so se šli kaznjenci, kateri so bili v bolnici kopat v pritličje, kjer so kopalni prostori. Stražniki pa zapazijo, da manjka Chiecchi. Po večurnem iskanju ga najdejo v kleti, oblečenega v baš isti obleki, katero je sprva prodal in potem ukradel. Ni še obsojen radi prve tatvine, a že v zaporu naredi drugo!

Padel 8 m globoko. Ivan Svebernik, 30 let star, mehanik, stanujoč v Škednju št. 61 je včeraj dopoldne delal na 8 m visokem odru. Pri delu je nerodno stopil in padel 8 m globoko na cesto. Pri padcu si je pretresel možgane in se tudi notranje poškodoval. Sedaj je v bolnici, a težko okreva.

Tatinska gospodinja. Peter Sinkano, zidar, je odšel pred enim mesecom v Tržič, kjer je dobil pri nekem zidarskem mojstru boljšo službo. Obleko in druge svoje stvari je pa spravil pri svoji gospodinji N. Gerin v ulici Madonnina št. 38. Včeraj pa se je zopet vrnil v Trst in šel na staro stanovanje v ulico Madonnina. Ko pride do vrat in pozvoni, mu pride odpreti popolnoma tuja oseba. Vpraša po svoji gospdinji, a mu povedo, da se je preselila v ulico Ginnastica št. 29. Sinkano gre k gospodinji in zahteva obleko, katero ji je dal spraviti, nazaj. Gospodinja mu pa pove, da se je med tem časom, ko je bil on odsoten, preselila in da so ji bile pri selitvi pokradene mnoge stvari, med njimi tudi njegova obleka. Sinkano se je razljutil in zahteval od Gerinke natančno razjasnilo, kako mu je obleka bila ukradena. Gospodinja mu dolgo časa ni hotela povedati, nazadnje pa je bila primorana. Spomnila se je namreč svojega starega ljubimca Petra Gabrina. Rekla je, da je on vzel njegovo obleko, ko se je hotel maščevati nad njo, ker ga ni hotela poročiti. Sinkano je iskal in iskal in končno našel Gabrina. Okradeni je zahteval svojo obleko v jako energičnem tonu nazaj. — Toda glej! Gabrin ni vedel prav ničesar ne o obleki in ne o gospodinji Gerin. Oba, Sinkano in Gabrbin sta se napotila na policijo in naznanila tatinsko gospodinjo oblasti. Gerin je bila aretirana in odvedena v zapor.

Tatvina v prosti luki. V noči od ponedeljka na torek je zmanjkalo dvema mornarjema, katera sta bila zaposlena na ladji »Veniero« in sicer Edigiju Carretto za 1200 L raznega, skoraj popolnoma novega perila in nekaj obleke, Jožefu Šajh pa denarja in drugih važnih vrednot v skupnem znesku 1500 L. Tatvine je bil osumljen neki neznanec, kateri se je že delj časa nekam čudno vedel. Ko so ga redarji preiskavali, so dobili pri njem 4400 L. Na vprašanje, kje je dobil denar, ni znal odgovoriti. Skoraj gotovo si je pridobil osumljeni D'Amico Modesto svoto na nepošten način, zato ni vedel kje, kdaj in kako si je denar pridobil. Ker je bil na sumu, da je denar pokradel, je moral iti v preiskovalni zapor.

Razne nezgode. Santo Bozetti, 26 let star, natakar, zaposlen v hotelu della Ville, se je včeraj popoldne močno ranil z nožem na desni roki. Držeč nož v levi roki, je rezal kos lesa. Hipoma mu pa nož izpodleti in zareže globoko rano v desno roko. Šel je na rešilno postajo, kjer so mu rano izprali in ga poslali domov.

— Ivan Fonda, 22 let star, pomagač v bufetu v ulici Camparella št. 495, je odpiral šatuljo sardin. Pri delu pa se je obrezal v levo roko ter si zastrupil kri. Podal se je na rešilno postajo, kjer so mu preprečili posledice zastruplianja krvi.

Zašel pod avtomobil. Včeraj ob 1 uri popoldne je vozil Franc Zennaro po ulici Molino Grande avtomobil št. 38-3550 z največjo naglico. Na vogalu ulice Stoppari pa pridrvi temu avtomobilu nasproti drug kamijon. Devetletni J. Pressel, stanujoč v ulici Molino Grande št. 5 je hotel iti črez cesto. Umaknil se je enemu, a prišel pod kolesa drugemu avtomobilu št. 38-3550. Dobil je težke poškodbe na glavi in po telesu. Nahaja se v bolnici v jako opasnem stanju.

Dopisi

Iz Kozine. Zadnji članek iz Kozine je bil v toliko nepopolen, ker ni dopisnik imenoma navedel vseh društev, ki so sodelovala na veselici dne 8. t. m. — Predvsem gre zahvala diletantom z Opčin. Niso se strašili dolgega pota in stroškov, da pokažejo sad svojega truda. Oni so storili prvi korak v svrho zbližanja obeh društev. — Sosednje društvo »Zvezda« iz Herpelj se je z veseljem odzvalo povabilu. Prisrčne odnošaje, v katerih se nahajata domače društvo in »Zvezda,« je treba gojiti ter ohraniti i za naprej. — Mnogo je pripomoglo k uspehu društvo »Slavnik« iz Klanca, ki je lepo izvajalo dva mešana zbora, za kar je želo mnogo odobravanja. — Med odmori in pri plesu je svirala sokolska godba iz Herpelj pod vodstvom g. Majcena. Precizno in ubrano sviranje je vzbudilo pri občinstvu občudovanje in odobravanje. — Še enkrat iskrena zahvala vsem sodelujočim društvom ter onim, ki so pripomogli, da je veselica uspela kar najbolje.

Dutovlje. Tukajšnje pevsko društvo »Venček« priredi v nedeljo, dne 10. oktobra veliko veselico z jako bogatim pevskim sporedom, deklamacijo in veseloigro »V Ljubljano jo dajmo.« K obilni udeležbi se vabijo vsi okoličani in sosedje, ki se zanimajo za lepo narodno stvar. Odbor.

To in ono

Poslednji list mehikanskega cesarja Habsburžana Maksa. Habsburžan Maks, ki so ga Mehikanci poklicali za vladarja v svojo deželo, je bil po vojnem pravu na smrt obsojen in dne 19. junija 1867 ob 7. zjutraj v Gueratarju ustreljen. Z njim pa sta bila ustreljena njemu zvesto vdana mehikanska generala Mejia in Miramon. Pred svojo smrtjo je pisal svoji še sedaj živeči ženi Šarloti, nastopno pismo. »Gueratarо, dan 18. Juni 1867. Theuerste Charlote! Wenn Gott es zulässt, dass Du eines Tages genesest (cesarici Charloti se je namreč zaradi mehikanskih dogodkov otemnel um) und diese Zeilen liest, so wirst Du die ganze Grausamkeit des Schicksals kennen lernen, welche mich ohne Unterbrechung schlägt — seit Deiner Abreise nach Europa. Du hast mit Dir mein Glück und meine Seele fortgeführt! Warum habe ich nicht Deine Stimme gehört! Ach, so viele Ereignisse, so viele plötzliche Schläge haben die Fülle meiner Hoffnungen so zerstört, dass der Tod für mich eine Befreiung, keine Agonie ist. Ich werde glorreich fallen, wie ein Soldat, ein besiegter König, nicht entehrt. Wenn Deine Leiden so heftig sind, wenn Dich Gott bald mit mir vereinigt, so werde ich seine göttliche Hand segnen, welche uns so schwer getroffen hat. Adieu! Adieu! Dein armer Max.« (Predraga Charlotta! Če Bog dopusti, da nekega dne ozdraviš in bereš te vrstice, boš spoznala vso krutost usode, ki me brez prenehanja tepe — odkar si Ti odpotovala v Evropo. S seboj si mi odpeljala mojo srečo in mojo dušo! Zakaj Te nisem poslušal! Oj toliko dogodkov, toliko nenadnih udarcev, je razdejalo vse moje nade, da je smrt za mene osvoboditev, ne agonija. Padel bom slavno, kakor vojak, premagan kralj, ne onečaščen. Če je Tvoje trpljenje tako silno, če Te bo Bog kamlu združil z menoj, bom blagoslavljal njegovo božanstveno roko, ki naju je tako težko zadela. Z Bogom! Z Bogom! Tvoj ubogi Maks.) Kako je prišlo to pismo v slovenske roke, ko je vendar znano, kako je avstrijska policija skrbela za to, da niso prišla taka pisma v javnost, če so pa jih objavili listi, so bili brez pardona zaplenjeni? Stvar je silno enostavna. S cesarjem Maksom je šel v Mehiko tudi Slovenec — stotnik Kastelic — znan pod imenom: »Stotnik iz Katarnauma«, — ki je po tragični smrti svojega vladarja zapustil mehikansko vojsko in vstopil zopet v avstrijsko armado. Zaupnik cesarja Maksa je prevzel nalogo, izročiti list cesarski Charlotti potom avstrijskega cesarskega dvora. V ta list so dobili vpogled nekateri avstrijski častniki, ki so službovali v mehikanski vojski, vojski, a stotnik Kastelic, ki je pred nekimi leti v Ljubljani v visoki starosti umrl, si je napravil prepis tega pisma. Pismo je dal pomnožiti ter je take kopije, opremljene z njegovim podpisom »Kastelic, Hptm.«, razdelil med svoje znance in prijatelje v Ljubljani.

O Karlu Habsburžanu. — Urednik »Matina«, kateremu se je posrečilo priti v bližino bivšega cesarja Karla v vili Prugino ob Ženevskem jezeru, poročuje med drugim: Bivši monarh vstaja rano, gre skupno z bivšo cesarico in otroci k maši, nato se sprehaja, potem pa rešuje korespondenco in bere časopise. Obiskov ne sprejema skoro nobenih. Če mu dopušča čas, igra tennes ali se vozi po jezeru. Z vzgojo svojih otrok je zelo zaposlen. Z otroci govori madžarski. Včasih gre v Bern na obisk h bivšemu Maksu. Spremstvo bivšega monarha je maloštevilno: par najožjih prijateljev, kakih deset stražnikov in par slug. Karl se zanima za evropske dogodke, predvsem za Avstrijo in Madžarsko. Pred kratkim se je zavzel za povratek avstrijskih vojnih ujetnikov v Sibiriji, katerim je poslal zdravila in živež. Urednik »Matina« trdi, da je indifentnost Karla za dogodke v Avstriji samo navidezna. Nepobitno je, pravi urednik, da delujejo zvesti elementi bivšega cesarja za vzpostavitev habsburške monarhije, zato smatra Karl svoje bivanje v Švici samo za začasno in je vedno pripravljen za vsak slučaj. V kolikor je mogel urednik »Matina« zvedeti od Karlovega spremstva, upa Karl predvsem na Budimpešto. Ali pa bo ententa dopustila, da se vrne kak Habsburžan na Madžarsko? Gotovo je, da zasleduje Karl v izgnanstvu vse dogodke, in da pričakuje in upa na svoj povratek. (Karl je torej še vedno tak hinavec, kakor je bil na prestolu. Osebnosti, ki so bile v najožjem stiku z njim, so izpovedale, da je Karl brezverec, vkljub temu pa hodi k maši. Vprašanje, ako bo ententa dovolila njegov povratek, je popolnoma odveč, odkar imamo svojo malo entento, ki se bo znala upreti veliki ententi.)

Za tiskovni sklad „Edinosti“
Prvih 10.000

Naš oklic na slovenski narod v zasedenem ozemlju, naj nam priskoči s prostovoljnimi darovi na pomoč, da bo naš list, kot edini slovenski dnevnik tostran premirne črte, kot neustrašen borec za pravice naroda, kot njegov tolažnik, svetovalec in vodnik zamogel dnevno izhajati in si ob neznosni draginji vseh časnikarskih potrebščin mogel zagotoviti vsaj skromni obstanek — ta naš oklic je čulo toliko naroda vseh slojev, da lahko s ponosom in z veseljem povdarimo ta veliki gmotni, a tudi moralni uspeh, ki ga nismo niti od daleč pričakovali.

Ta prvi temeljni kamen za »Tiskovni sklad« našega lista je dokazal, kako priljubljena je »Edinost« pri vsakem našem človeku, ki je ohranil še količkaj narodnega čuta in ljubezni do te lepe naše zemlje ob Adriji, je dokazal, kako neobhodno potreben je naš list, kako izraža mnenje in zahteve vsega našega naroda od Triglava do Učke. Njegovo glasilo je.

Toda, klub temu, da je ta začetek silno razveseljiv in poln neomajnega zaupanja v boljšo bodočnost, je vendar — žalibog — še preskromen, da bi nam dovolil premostiti vse težkoče in premagati vse ovire, ki branijo še »Edinosti«, da bi postala velik, bogat dnevnik, ki bi izhajal vsak dan na štirih straneh z najraznovrstnejšo vsebino. Za ta veliki cilj, ki ga hočemo doseči na vsak način, pa je treba denarja, denarja in zopet denarja.

Zato — z iskreno zahvalo vsem dosedanjim darovalkam in darovalcem — ponavljamo naš klic na jugoslovenski narod zasedenega ozemlja, naj pridno zbira še nadalje za Tiskovni sklad »Edinosti«, naj dokaže s tem, da je kulturen, svest si svojih pravic in svoje bodočnosti, ki zna, **da brez žrtev ni svobode!** Obračamo se pred vsem na naše denarne zavode in gospodarska društva po mestih in na deželi, na premožne posameznike, a tudi na vse ostale, ker sprejemamo tudi najmanjši dar s srčno hvaležnostjo. Naši zavedni fantje in dekleta naj pridno segajo po nabiralnih blokih, ki jih vdobe pri upravi »Edinosti« in naj zbirajo neumorno kot čebele liro za liro za veličastno zgradbo našega lista.

V veri v našo moč — je naša zmaga!

* * *

Neimenovani Tomajec plača izgubljeno stavo L 250'—, Oni, ki je stavo dobil, prilaga L 100'— z obžalovanjem, da se ni izpolnila njuna želja, da bi zasijalo Kraševcem solnce pred trgatvijo. Goriški Jugosloven L 20'— Janko dolgo-kratki, žiži ta suhi, Tonček ta debeli, mlada dobičkaželjna gostilničarka in Ilirski po L 10'—, Francelj si odtrga od požirka L 5'—, Vinta k'se kisa L 5'—, Ernest Bole L 10'—. Namesto cvetja sinku g.e Marije Trebec daruje botra L 10'—, Rupnik Matija, Hotedršica L 5'—, Josip Bajk, obč. tajnik, Volčjadraga L 4'—, Nabrano v Pazinu L 386'—. Darovali so: Pipec L 5, Rodić Milan L 5, Jugoslav L 10, Albanež L 50, Jure mlaji L 5, Miro L 10, Vjeko Bertoša L 10, Stranič Ivo-Strnjac L 2, Franjo B.-Slane L 5, Turčinović Josip L 10, Ciruška L 10, Ivan Makaković L 1, Tonkli Franc L 1, Ivo Banovac L 3, Cerovac Ante L 5, N. N. L 3, Mogorović L 5, Paparela L 5, Črnja Rudolf L 4, Revelante L 2, N. N. L 2, Ante Flego L 3, Josip Ukošić L 2, Vranjac L 2, Mate Korenika L 5, Ludvik Vodopivec L 5, A. Bufo Kefaj? L 5, Dr. Kurelić L 30, Rajčić L 25, Frankola L 5, Opašić Josip Cer. L 5, N. N. V. L 5, M. I. L 5, Josip Stranič L 20, P. Matanić L 5, Udri L 5, Defranc L 5, Rodić Stanko L 5, Dorčić L 10, M. N. L 10, G. Šverko L 10, Udovičić Anton L 5, Rumac Matko L 20, L. Stihović-Lindar L 3, Patagonski geograf L 3, Ive Opašić L 5, N. J. Z. L 20, Ančić Ivo L 10. Ukupno L 386. Ob veselem dogodku v Volčah so darovali: Josip Močnik L 20, N. N. L 5, Marija Oblaščak L 10, Cirila in Milena po L 10. Dosedaj izkazanih L 10.699'30; v današnjem izkazu L 900'—; Skupno L 11.599'30.

Za pogorelce Narodnega doma

Josip Božič L 30, Ernest Bole L 10. Dosedaj izkazanih L 6190'80; v današnjem izkazu L 40'—; skupno L 6230'80, 6 dinarjev in 15 jgsl. kron..

Za Ciril-Metodovo družbo

Za Ciril-Metodovo družbo daruje Ernest Bole L 10'—.

Borzna poročila.

Tečaji:

V Trstu, 28. septembra 1920.

Jadranska banka	490.—
Cosulich	502
Dalmatia	365.—
Gerolimich	1930.—
Libera Triestina	683
Lloyd	2110
Lussino	2300.—
Martinolich	345
Oceania	488.—
Premuda	545.—
Tripcovich	510
Ampelea	625.—
Cement Dalmatia	365
Cement Spalato	606
Krka	510.—

Tuja valuta na tržaškem trgu:

V Trstu, 28. septembra 1920.

Neprepečatene krone	7'50—	8'—
avstrijsko-nemške krone	7'75—	8'—
češkoslovaške krone	33'—	33'50
dinarji	79'—	81'—
leji	46'—	46'25
marke	39'—	40'50
dolarji	23'50—	23'60
francoski franki	159'50—	160'—
švicarski franki	386'—	388'—
angleški funti, papirnati	83'50—	84'—
angleški funti, zlati	104'—	105'—
rublji	25'—	26'—
napoleoni	82'—	84'—

MALI OGLASI

se računajo po 20 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 2.—. Debele črke 40 stotink beseda Najmanjša pristojbina L 4.—. Kdor išče službo plača polovično ceno.

ZLATO, srebrne krone kupujem po najvišjih cenah, Albert Povh, urarna, ulica Mazzini 46. 328

ABSOLVENTINJA slovenske trgovske šole v Trstu, zmožna slovenskega, nemškega in italijanskega jezika v govoru in pisavi želi primerne službe. Naslov pove uprava. 239

GOSTILNA z vsem inventarjem, gospodarskim poslopjem, velikim vrtom za zelenjavo v lepem veleindustrijskem kraju, ob glavni železnici na Koroškem izven plebiscitne cone se radi družinskih razmer takoj proda za 30.000 lir. Drago Kos, Maribor, Glavni trg št. 1, IV. nad., Theresienhof, Jugoslavija. 330

MODERNA poročna soba z vzmetmi, omara s šestimi predali se proda. Ul. Gatteri 23, vrata 19. 237

GOSPODIČNA vešča slovenskega, nemškega in malo italijanskega jezika, išče službe v kaki trgovini kje v mestu ali na deželi. Ponudbe pod »Ivanka« na upravo. 235

ZATEKEL SE JE, ali bil je odpeljan mlad lovski pes (fermač) ki čuje na ime »Tasso«. Pes ima kratko gladko dlako, je temno rujav, na spodnjem životu bel, noge ima bele in pikaste. Najditelj naj ga odda proti dobri nagradi lastniku Josipu Lavrenčič v Postojni. 236

STANOVANJE, obstoječe iz 2 sob in kuhinje, se išče v bližnji okolici ali v mestu. Ponudbe pod »Stanovanje« na upravo. 319

NA NOVO odprto trgovino s pohištvom novim in starim ter z drugimi potrebnimi predmeti priporoča za obilen obisk J. Babič, ul. Artisti št. 7, zraven Corsa Vitt. Em., Piazza S. Caterina. Najnižje cene. Svoji k svojim. 190

2 PRAZNI SOBI z uporabo kuhinje se iščeta. Naslov pove uprava 293

14—16 LETNEGA DEČKA sprejme takoj kot učenca trgovina Sever & Komp., Machiavelli 13. Pogoji: krepak, zanesljiv, govoreč slovenščino in italijanščino. 320

IZREDNA PRILIKA. Proda se trliž za žimnice na izbiro po nizki ceni. Istitutto 12, vrata 2. 288

EKVIPAŽNE SANI (ruski tip) na prodaj pri Janko Rudolf, št. Vid pri Vipavi. 308

DOSPELI SO krasni klobuki, najnovejše mode. Cene najzmernejše. Sprejemajo se naročila in poprave. Salone mode, Corso Garibaldi 28. 299

ŠIVILJA išče dela, v trgovini ali pri šivilji, v mestu ali na deželi. Naslov »Šivilja« poste restante Kobarid - Tolmin. 284

PIANINO ali glasovir kupim. Mirodilnica Žigon, ul. 30 Ottobre 8. 282

MODISTKA se priporoča cenj. damam v mestu in v okolici. Ulica Alessandro Volta 2. V. (p. ljudskem vrtu). 212

S potrtim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da je naša ljubljena soproga, mati, hči in sestra

Marica Orel roj. Poljšak

danes, 28. sept., ob 19, po dolgi in mučni bolezni izdihnila svojo blago dušo.

Pogreb drage pokojnice se bo vršil v četrtek, 30. sept. ob 15.30 iz hiše žalosti ul. Cristoforo Cancelieri št. 111.

TRST, 28. septembra 1920. (148)

ADOLF, soprog, in ostali sorodniki.

Novo pogrebno podjetje, Corso V. E. III. št. 47

VELIKO SKLADIŠČE KLOBUKOV

dežnikov, belih in pisanih, žepnih robcev, možkih nogavic itd.

K. CVENKEL, Trst, Corso V. E. III. štev. 24.

JADRANSKA BANKA

Del. glav.: K 30,000.000. Rezerve K 10,000.000

Belgrad, Celje, Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, TRST, Zadar, Zagreb

Obavlja vse v bančno stroko spadajoče posle.

Sprejema vloge

na hranilne knjižice ter jih obrestuje po **3½%** a v bancogiro prometu po **8%**.

Vloge, ki se imajo dvigniti samo proti predhodni odpovedi, sprejema po posebno ugodnih pogojih, ki se pogodijo od slučaja do slučaja.

Daje v najem varnostne predale (safes).

Bančni prostori v Trstu se nahajajo: **ul. Cassa di Risparmio, ul. S. Nicolo**

Telefon: štev. 1463, 1793, 2676

Blagajna posluje od 9 do 13

Usnjene čevlje za zimo

lične in trpežne, za vsak stan in starost, od najpriprostejše do najfinejše vrste, iz samo dobrega usnja brez vsake druge primesi **izdeluje**

Čevljarska zadruga v Mirnu pri Gorici.

Sprejmajo se naročila na drobno in debelo. Ceniki se pošiljajo na pismeno zahtevo.

Čevlje prodaja na drobno

V GORICI lastna prodajalna v hiši Centralne posojilnice Corso Verdi štev. 32.

V TRSTU lastna prodajalna Via Rettori štev. 1.

V VIPAVI trgovina A. Beltram.

PODLISTEK

Branka. (56)

August Šenoa. — Posl. M. C—č.

Šola je bila odičena z zelenjem in zastavicami. Moja mala četa je bila donesla vejevja, zelenja in cvetja, jaz pa sem napravila zastavice ter smo odičili sobo naravnost gizdavo. Mali dečki in deklice, ki stoje pod mojo komando, so se ponašali nemalo, da so v tem prehiteli zrelejo deco. Ta dan se je zbralo čudovito mnogo gostov ne samo iz Jalševa, ampak tudi precej veleposestnikov iz naše okolice. Prišli so, seveda, župnik, načelnik, tajnik, trgovci, gospe z mesta; prišel je slednjič — čemur so se vsi čudili — tudi grof jalševaški, ki ni poprej nikdar prihajal med svet, niti se brigal za našo šolo. Zagrebčanka sem, mestno dete, in doživela in preživela sem različnih slavnostih izpitov in parad, in zato tudi nisem imela straha; ali to pot mi je bilo čudno pri duši in srce mi je utripalo živeje, ker sem vedela, da je med poslušalci ljudi, ki mi niso prijazni in da bi se najmanja moja pogreška na izpraševanju razpredala po časopisih na široko. Zaupala sem vendar v Boga, da me moja zavest ne zapusti. Najprej sta bila izprašana dva višja razreda, ki jima je bil Silić učitelj. Meni je tako težko pisati o tem, kako so otroci odgovarjali in ne bi nikdar pred ljudmi izrekla svoje sodbe, da se mi ne bi reklo, da iz mene govori mržnja; tebi pa, ki si mi posestrina, ki stoji pred njo odprta vsa moja duša, morem reči vso resnico. Otroci so čudno jecljali in ustavljalo se jim je vsak hip; kakor je bilo videti po vsem, so se učili le na pamet, a na misel, na pravi pomen se ni gledalo. Silić se je skoro potil in je rdel od zadrege. Če pa je kdo izmed navzoče gospode iznenada vprašal učenca o tem ali onem, je vladala v sobi — ker ni bilo nikdar odgovora — mrtva tišina. Gospoda so čudno majali z glavo, videč ta neuspeh; in ko so pregledovali slabe, zamazane pisanke, je rekel načelnik učitelju po daljšem času:

»Ste-li dovršili, gospod učitelj? Jaz mislim, da bi bilo dovolj Ali ne, presvetli gospod grof? Ali pa zapovedujete, da se vprašuje dalje?«

»Hvala lepa, dovolj je,« je odgovoril grof.

»Tudi jaz mislim, da je dovolj,« je nadaljeval načelnik. »Hvala, gospod Silić, na vašem trudu; vidi se, da je bilo dobre volje in nadejamo se, da se vam volja izpolni, da bo prihodnje leto nekoliko bolje. Posebno bi vam priporočal, da pazite na pisavo, ker v teh pisankah je res vražjih čečkarij. Sedaj je vrsta na gospici Kunovićevi. Da čujemo, kaj znajo njeni otroci.«

Silić je zardel kot rak, se poklonil gostom globoko, da so se rokavi njegove črne suknje umaknili do pol roke; zatem je mahnil otrokom, naj izstopijo in se stisnejo v kot šolske sobe, da bo prostora za moj razred. Gospa Silićka, ki je v črnem svilenem krilu in z ogromnim peresom na klobuku sedela med gosti, ni bila tako vstrpljiva. Naenkrat je skočila v vis, da ji je pero čudno zatrepetalo, se poklonila gostom kaj gracijozno, stisnila svoji ustnici, privzdignila svoj šiljasti nos ter odšla skakajoč iz šole, omenivši mene mimogrede s strašno prezirnim pogledom.

Sedaj sem dovedla jaz svoje malčke. Kri mi je nekako silila v glavo, in za hip se mi je mešalo pred očmi, ko sem videla pred seboj toliko glav. Mislim, da se gledališkemu igralcu tako nekako megli, ko prvikrat stopa na pozorišče in opaža glave občinstva. Nu, ta zadrega je trajala samo en hip in prišla mi je zopet moja zavest. Zdelo se mi je kakor da sem kapitan čete junaške, kajti moji otročiči, odeti v lepo belo kmečko obleko, so korakali v šolo povzdignjene glave, veselega obraza, da jih je bilo milo gledati. Dekletca so imela v roki vsaka po kitico cvetja in lepo vezan robčič.